

Kommentarer til NIBIOs gjennomgang av KU reindrift Skaidi-Lakselv-Adamselv (NRAS 2020)

Av: Ole Tobias Rannestad (utredet, for NaturRestaurering), 13. august 2024.

NaturRestaurering AS (NRAS) leverte i desember 2020 konsekvensutredning (KU) for fagtema *reindrift* for 420 kV-kraftlinje Skaidi-Lakselv-Adamselv (heretter: NRAS 2020). NRAS var underkonsulent for Multiconsult (MC). Dialog mellom NRAS og MC gikk i prosjektperioden via prosjektleder Kjetil Mork hos MC.

NRAS (2020) har i 2024 blitt gjennomgått av NIBIO (dvs. *Tilleggsrapport: «Konsekvenser for reindrift ved utbygging av 420 kV-kraftlinje m.m. på strekningen Skaidi-Lakselv-Adamselv» (Naturrestaurering, 2020)*), skrevet av Gabriela Wagner og Jo Aarseth (heretter: NIBIO 2024).

Nedenfor følger NRAS sine kommentarer til de sju hovedpunktene i NIBIO (2024).

Generelt

Det er uklart hvorfor NIBIO (2024) refererer til NRAS (2020)-utkast datert 9. okt. 2020, og ikke til endelig rapport datert 14. des. 2020. Sistnevnte ble oversendt prosjektleder Mork i MC 14. des. 2020. Han svarte 15. des 2020 at rapport datert 14. des. 2020 var sendt videre til tiltakshaver.

Svar på punkter fra s. 6 i NIBIO (2024)

Det henvises til NIBIO (2024) for eksakt ordlyd.

Punkt 1:

Benyttet versjon av Statens vegvesens håndbok V712 versjon 1.1. fra august 2015 (heretter: SVV 2015) var gjeldende da dette KU-prosjektet startet i 2016. Det er ikke en metodisk feil at versjon som var gjeldende da prosjektet startet ble benyttet gjennom prosjektperioden. Prosjektet startet som KU reindrift Lakselv-Adamselv, med kun overflatisk beskrivelse av strekningen Skaidi-Lakselv. Da sistnevnte strekning senere skulle integreres i full KU, forespurte NRAS prosjektleder i MC om bruk av oppdatert versjon av V712 (dvs. SVV 2018) skulle benyttes. Svar fra MC 19. sept. 2019 var at hele KU (dvs. Skaidi-Lakselv-Adamselv) skulle leveres som én rapport, med SVV (2015) som metodisk grunnlag. Til opplysning har MCs KU-rapport for det samme prosjektet, datert 15. okt. 2020 – for fagområdene landskap, kulturminner, reiseliv og friluftsliv (dok. kode 129106-TVF-RAP-01) – også benyttet SVV (2015).

Basert på utreders erfaring med de to aktuelle versjonene av håndbok V712, fra hhv. 2015 og 2018, samt kunnskapsstatus om effekter av kraftledninger på rein, er det uansett lite sannsynlig at vurderinger av påvirkning og konsekvens for fagtema reindrift ville blitt vesentlig forskjellig. Den

metodiske tilnærmingen i de ulike versjonene av håndboka har vært ganske konstant over tid, og i de to aktuelle versjonene.

Mye av datagrunnlaget for vurderingene i NRAS (2020) var basert på bl.a. NIBIOs arealbrukskart for reindriftsnæringen. I likhet med revisjon av håndbok V712 ila. prosjektperioden, kan det derfor også hende at arealbrukskart for distrikter/siidaer i utredningsområdet har blitt revidert i denne perioden. I så fall må også dette tas til etterretning. For prosjekter som går over flere år er dette aktuelle problemstillinger, og det vanlige er å forholde seg til datagrunnlaget og håndbøker som er tilgjengelig når prosjektet starter, evt. når hoveddelen av datainnsamlingen gjennomføres.

Punkt 2:

Datainnsamling for fagtema reindrift (NRAS 2020) ble gjennomført ut året 2019, og med forsøk på ytterligere informasjon senest i jan. 2020. At rapporten ikke ble levert før i des. 2020, hadde sammenheng med intern organisering mellom MC og tiltakshaver. KU reindrift måtte også følge tidsskjemaet for øvrige fagutredninger, med levering omtrent samtidig, dvs. på slutten av 2020. Arbeidet med KU reindrift var m.a.o. for det meste ferdig nesten ett år før faktisk levering av rapporten.

NIBIO (2024) refererer til at siste informasjonsinnhenting fra reinbeitedistrikt (rbd) 14A skjedde 5. juli 2016. Dette var datoen for Statnett-initiert oppstartmøte i Karasjok, hvor distriktet sa de ikke ønsket å uttale seg videre, før evt. prosessavtale med Statnett var signert. Utreder har ikke hatt en rolle i arbeidet med en prosessavtale. Etter ønske fra Statnett (jf. e-post datert 13. aug. 2019) ble lederen i rbd 14A (Per John A. Anti; tlf. 995 15 880) kontaktet av utreder 14. aug. 2019. Svar fra Anti kom per sms 15. aug. 2019, om at utreder kunne møte ham på Statnetts møte med reindriften satt til 22. aug. samme år. Utreder var ikke invitert til dette møtet, men sa at leder ville kontaktes ila. kort tid. Påfølgende kontaktforsøk per tlf. og sms til leder i rbd 14A P.J.A. Anti (hhv. 23. aug. og 12 og 13. sept.), samt til to nestledere i rbd 14A (Samuel Anders Guttorm og Kjell Magne Eira, hhv. tlf. nr. 958 47 722 og 970 72 975), 16. sept., ble ikke besvart.

For rbd 13 var kontakten enda mer begrenset: Ny leder i rbd 13 Johs Mathis Anti (tlf. 907 65 783) svarte utreder per sms 5. sept. 2019 «*Dessverre, rbd 13 har ingen tillit til deg og deres firmaets kompetanse om reindriften hverken om driftsopplegg og generelt om reinen i det hele tatt*».

I utredninger for reindrift forholder utreder seg i første rekke til at den valgte lederen i et distrikt/siida. Etter at en leder tydelig ikke ønsker dialog, har utreder ikke kontaktet andre representanter for distriktet/siidaen.

I forhold til oppdatering av 0-alternativet i løpet av prosjektperioden, utover det som evt. ble/ikke ble innhentet fra de respektive reindriftsutøverne/rbd'ene, så ble det utført søk på bl.a. konsesjonssaker hos NVE.no og andre nettsider mot slutten av prosjektperioden, for å fange opp utførte/godkjente planer innenfor relevant område. Det understrekes at utredningsområdet er stort, og at tiltakshaver ønsket utredet svært mange alternativer. Større endringer av 0-alternativet er beskrevet i rapporten, men beskrivelse av alle mindre endringer ville vært urealistisk. Det er ikke et krav om at konsekvensutredninger skal gi en komplett oversikt over inngrep/forstyrrelser under 0-alternativet, men det skal fokuseres på det som er *beslutningsrelevant*. For arealkrevende arter/driftsformer, som reindrift, kan det være uenighet om hva som er relevant og ikke, og utreder har rom for å gjøre skjønsmessige vurderinger i denne sammenheng. Dette gjelder også definisjon av influensområdet.

Vurderinger av samlet belastning er inkludert i konsekvensvurderingene, men det er i mindre grad presisert spesifikt hvordan andre inngrep/forstyrrelser virker sammen med de utredete kraftlinjealternativene. Dette kunne selvsagt vært presisert mer nøyaktig. Overordnet er vurderingene av

negativ påvirkning av kraftledninger i driftsfasen vurdert som lav, basert på vitenskapelig kunnskapsstatus og utreders egen erfaring (bl.a. gjennom GPS-studier, og flere hundre timer direkte observasjon av tamrein rundt kraftledninger og andre fysiske installasjoner og inngrep som veier og vindturbiner). Sammenliknet med mange andre typer inngrep/forstyrrelser, er det tydelig at kraftlinjer i seg selv har begrenset negativ påvirkning på tamrein på stor skala.

Vurdering av samlet belastning og unnvikelse rundt kraftledninger er ikke en matematisk øvelse, og det vil svært ofte være store uenigheter. Utreder har diskutert med mange reindriftutøvere fra mange distrikter i Norge (også innenfor samme distrikt), som har hatt ulik oppfatning av hvordan rein reagerer på inngrep og forstyrrelser, og hvordan dette påvirker reindriften.

Tiltakene utredet i NRAS (2020) vil ha betydelig mer negativ effekt i anleggsfasen, som også presisert i rapporten. Det må nevnes at oversikt fra tiltakshaver over faktisk anleggsarbeid (både i tid og rom, og i hvilken grad f.eks. anleggsveier blir permanente) var kun veiledende i utredningsprosessen.

Punkt 3:

Dom i Fosen-saken falt 11. oktober 2021, dvs. etter at KU reindrift Skaidi-Adamselv var ferdigstilt.

I NRAS (2020) står bl.a.: *«0-alternativet for denne rapporten gjelder primært innenfor et definert influensområde på 5 km ut fra konsesjonssøkte tiltak. Innenfor dette inngår eksisterende kraftledninger og øvrige menneskelige inngrep slik situasjonen var da denne rapporten ble skrevet i perioden 2016-2019, samt godkjente planer for nye utbygginger. I tillegg inkluderes andre inngrep og forstyrrelser utenfor influensområdet, dersom disse vurderes til å ha direkte eller indirekte effekt på reindriften i et gitt distrikt/siida... Det vil kunne argumenteres for at influensområdet for et gitt inngrep i et gitt reinbeitedistrikt kan være større enn de avstandene som er definert ovenfor. Dersom inngrep medfører betydelige negative konsekvenser ett sted i distriktet eller i én periode av årssyklusen, kan dette få ringvirkninger også til andre deler av distriktet og til andre tider av året. I anleggsfasen vil et potensielt influensområde være større enn i driftsfasen, men selv i anleggsfasen vil det sjelden være grunnlag for å definere influensområdet til mye mer enn 5 km.»*

De aktuelle seks distriktene dekker et svært stort areal på ca. 16 000 km², og strekker seg fra Anarjohka i sør til Nordkapp i nord. Utreder er helt enig i at samlet belastning er relevant også for store arealer, og at flyttemønster og sesongmessig arealbruk kan medføre at samlet belastning innenfor hele distrikter bør vurderes i utredningssammenheng. Samtidig vurderer utreder det som naturlig at det forventede direkte influensområdet rundt et tiltak blir vurdert i størst detalj. Som det står i rapporten har det *primært* blitt lagt vekt på arealer innenfor 5 km fra tiltaksområdet, men det betyr ikke at andre inngrep ikke er inkludert i vurderinger av samlet belastning. I rapporten er det bl.a. referanser til veier, vannkraftverk, vindkraftverk, hyttebebyggelse m.m. som ligger utenfor dette definerte influensområdet. Det understrekes også at flere av distriktene og siidaene i liten eller ingen grad supplerte med informasjon om inngrep og forstyrrelser (jf. punkt 2 ovenfor).

Klimaendringer er relevant ift. tamreindrift. Som NIBIO (2024) skriver er det en krevende oppgave å vurdere dette, og det fantes ingen definert metodikk da NRAS (2020) ble skrevet. Fleksibilitet i arealbruk er viktig for reindriften i denne sammenheng, inkludert tilgang til bl.a. reserveområder. Samtidig vil utreder understreke at kunnskapsstatus per i dag tilsier at kraftlinjer i seg selv (dvs. der kraftlinjer ikke er forbundet med økning i andre typer arealinngrep og/eller forstyrrelser), som regel i liten grad har barrierevirkende effekt og/eller medfører betydelig unnvikelse.

Punkt 4:

Som beskrevet i punkt 1 ovenfor, ble SVV (2015) benyttet i NRAS (2020). Vurderingene i forhold til lovverket som etterlyses i punkt 4 ble innført i nyere versjon av håndboka; dvs. i SVV (2018). NRAS sitt tilbud på oppdraget i 2016 ble levert basert på SVV (2015), og det var følgelig heller ikke spesifisert at denne typen overordnede og juridiske vurderinger skulle utføres.

Punkt 5:

Det som skrives i punkt 5 i NIBIO (2024) stemmer i stor grad ikke. Reindriftsutøvernes syn er tatt med i de tilfellene disse ville ha dialog med utreder. I utreders senere rapporter (dvs. prosjekter utført etter 2020) har utreder i større grad tydelig definert hva som er utreders syn og hva som er reindriftens syn i gitte saker, men i NRAS (2020) ble dette ikke gjort. Det kan kritiseres, men det er ikke en metodisk feil. Møter og telefonsamtaler med distriktene har blitt gjennomført, og reindriftens syn har blitt tatt til etterretning. Det betyr ikke at utreders vurdering av påvirkning og konsekvens nødvendigvis sammenfaller med reindriftens. Det må også nevnes at utreder f.eks. hadde konstruktiv møte med leder og nestleder for Skaideduottar siida i rbd 16 den 17. sept. 2019, med påfølgende e-postkommunikasjon om arealbruk, som leder i siidaen hadde få kommentarer til (e-post kan sendes ved behov). Andre representanter fra siidaen har i senere (12. mai 2021) kommet med kritisk høringsuttalelse til NRAS (2020).

Verdsetting av beite- og funksjonsområder i NRAS (2020) er ikke gjort basert på forskningsresultater alene, som NIBIO (2024) hevder, men er som sagt også basert på informasjon fra distriktene, og i stor grad på arealbrukskart fra databasen kilden.nibio. Kartene i denne databasen er ikke hyppig oppdatert, men kartene er utarbeidet i tett samarbeid med reindriften i de respektive distriktene, og skal så langt det er mulig fange opp nyanser i arealbruk, inkludert sesongbeiter, trekk- og flyttleier, oppsamlingsområder, m.m. Utreder har fortsatt fysiske kopier av kart som har blitt modifisert i møter med reindriften i utredningsområdet.

Punkt 6:

Utreder er klar over at arealbrukskartene fra kilden.nibio er en statisk fremstilling av en dynamisk reindrift, og at kartene i mange tilfeller er gamle. NRAS har i andre prosjekter jobbet med oppdatering av slike kart i samarbeid med reindriften. Jf. informasjon innhentet i 2021, ifb. et annet prosjekt, ble det av C. Knutsen på reindriftskontoret hos Statsforvalteren i Trøndelag, bekreftet at reindriften i Norge i nær fremtid (dvs. etter 2021) selv skal kunne justere arealbrukskartene digitalt. I tilfellet NRAS (2020) ble det, som beskrevet i flere av punktene ovenfor, også benyttet informasjon fra reindriften, men naturlig nok kun for de distriktene/siidaene som ønsket å ha dialog. Som nevnt forholder utreder seg i første rekke til lederen i et rbd, med mindre denne henviser utreder til andre representanter.

I forhold til beskrivelser og dialog på samisk, så har utreder ikke vært kjent med at dette var et krav for denne utredningen. I arbeid med flere titalls tilsvarende utredninger i samiske reindriftsområder i Norge har dette ikke vært en problemstilling. Utreder registrerer likevel at dette har endret seg noe de siste årene. Utreder har, når krav om samisk har blitt nevnt tidlig i prosessen, engasjert underkonsulent. De to nevnte distriktene (dvs. rbd 13 og 14A) var i møte med utreder i Karasjok 5. juli 2016, flere år før NRAS (2020) ble ferdigstilt, og utreder kontaktet dem flere ganger etter 2016, uten at det ble ytret ønske om nevneverdig kommunikasjon (se også punkt 2 ovenfor).

Når det gjelder formelle møteprotokoller, så stemmer det at utreder i møte med mindre grupper/enkeltpersoner ikke har skrevet møteprotokoll. Dette kunne/burde i etterpåklokskapsens lys

blitt gjort. At det ikke foreligger protokoller betyr ikke at møter ikke har blitt utført. I NRAS (2020) oppsummeres bl.a. dette for møter i rbd 16: «...møte med distriktets tidligere leder Klemet Amund Eira (i Smørffjord, 4. juli 2016), møte med nåværende distriktsleder John Anders Sara (Skuothanjarga-siida), sekretær Berit Anita Buljo Anti og siida-leder Anders Nils Anti (Vouorji-siida) i Karasjok 6. august 2019, i tillegg til separat møte i Karasjok med leder i Njeaiddan-siida Per Inge G. Johansen (6. august 2019), samt møte med leder og nestleder i Skaideduottar-siida, Rasmus John Anti og Nils J. Meløy (på Stabbursnes 17. september 2019).»

Årsaken til at ikke alle siidaer innenfor rbd 16 er behandlet like detaljert, er basert på at påvirkning på de siidaene som trekker i den inngjerdede og definerte flyttkorridoren vest i distriktet, forventes å bli relativt liten i kraftlinjas driftsfase. Dette grunnet aktiv flytting av de respektive flokkene forbi kraftlinja i begrensede tidsrom. Det understrekes at verdien av flyttkorridoren er gitt høyeste verdi (dvs. stor) i NRAS (2020), iht. retningslinjene for verdsetting av flyttleier gitt i SVV (2015). Disse siidaene i rbd 16 beskrives i NRAS (2020) under «rbd 16 (flyttkorridor)». Informasjon fra dette distriktet er basert på møter med bl.a. leder Klemet Amund Eira og John Anders Sara (se over), som begge tilhører siidaer som flytter sine dyr i denne flyttkorridoren. I et så omfattende prosjekt som dette, ble det av utreder vurdert som mest hensiktsmessig å bruke mest ressurser i de distriktene og siidaene hvor påvirkning fra tiltaket forventes å bli størst. De aktuelle «flytt-siidaene» i rbd 16 er likevel tatt med og vurdert.

Utreder hadde møte med Nils M. Utsi (tlf. 481 34 578) og nestleder Nils M.M. Sara fra rbd 22 i Aisaroaivi, 5. aug. 2019. Utsi ble igjen kontaktet 9. des. 2019, men svarte ikke. Utsi ringte tilbake 10. des. 2019, og vi ble enige om et møte i Finnmark starten av januar 2020, men så ble det stille (selv om utreder kontaktet ham både 6., 13. og 25. jan. 2020 (jf. utreders telefonlogg).

Jf. punkter 1 og 4 ovenfor, så ble NRAS (2020) skrevet med SVV (2015) som metodisk veileder.

Punkt 7:

Rbd 13 og rbd 14A uttrykte på Statnett-initiert oppstartmøte i Karasjok 5. juli 2016 at de ikke ønsket samarbeid med utreder før signert prosessavtale med Statnett (se Statnetts eget referat fra dette møtet). Rbd 13 viste etter møtet intet ønske om samarbeid med utreder, som endelig og tydelig uttalt i sms referert i punkt 2 ovenfor (datert 5. sept. 2019). Rbd 14A var noe mer imøtekomende, men heller ikke der ble det fremmet konkrete innspill, inntil verken leder eller to nestledere svarte på flere kontaktforsøk i sept. 2019 (jf. punkt 2 ovenfor).

Utreder har respekt for at informasjon og dialog skal kunne formidles på samisk, men da må dette presiseres allerede i tilbudsfasen, eller i det minste i prosjektets startfase. Midler må stilles til rådighet, og det må forventes at prosjektperioden forlenges. I tilfellet NRAS (2020) var det andre problemstillinger som medførte at distrikter/siidaer ikke ønsket dialog.